

debatt

Tips 95 400 400 • debatt@smp.no • sentralbord 70 12 00 00

KRONIKK/SYNSPUNKT

Maks 6000 tegn inkl. mellomrom.
Legg gjerne ved portrettfoto.

DEBATTINLEGG

Maks 2500 tegn inkl. mellomrom.

All utgivelse skjer i henhold til Sunnmørspostens publiseringsvilkår. Vi forbeholder oss retten til å arkivere og utgi i elektronisk form alt som er publisert i Sunnmørsposten. Innsendt materiale og innsendt stoff honoreres bare når det er avtalt. Vi forbeholder oss retten til å korte ned. Ubrukte innlegg returneres bare på anmodning.

● Vil utrede kvote på kraftfôr:

Matproduksjon på lokale ressurser

KRONIKK

KRISTIN SØRHEIM
OG MARTHA EBBESVIK

Norsk senter for økologisk landbruk

Landbruket står for vel 8 % av klimagassutslippa i Norge, og skal selvfølgelig være med å ta sin andel av reduksjonen. Det er likevel overraskende og kunnskapsløst at debatten i hovedsak synes å dreie seg om drøvtyggere og den biologiske gjæringsprosessen i drøvtyggermagen og hvordan den kan stoppes.

Som Stein Brubæk skriver i et innlegg i Nationen 16. 02. 2019: «I 1950 hadde Norge 1,22 millioner storfe. Antallet har sunket til 824.500 i 2018. Fra 1950 til 2010 økte antallet biler i Norge fra 188.500 til 2,85 millioner. Antallet flypassasjerer i verden steg fra 17,4 millioner i 1950 til 3,9 milliarder i 2017. Og så er det kua som er klimaversting!»

I tillegg til klimadebatten, er det også en viktig debatt om norsk sjølforsyning. Skal maten i hovedsak produseres på lokale areal-ressurser eller skal en stadig større andel være importert mat og fôr til husdyra våre?

Det har vært en stor økning i kraftfôrforbruk i melkeproduksjonen og i storfekjøtt- og saueproduksjonen de siste åra.

Dette har resultert i økt produksjon, sentralisering av produksjonen og en produksjon som er stadig mer løserevet fra produksjonsgrunnlaget.

Gjengroing og jordbruksareal ut av drift er et resultat. En stor

del av kraftfôret er importert, men dette varierer fra år til år etter forholda for norsk korndyrking. God agromoni og godt og nok grovfôr er med og reduserer kraftfôrbehovet.

Produksjonen ser også ut til å nå et tak i markedet, og det må settes inn store summer på markedsregulering. Dette gjelder også rene kraftfôrbaserte produksjoner som fjørfekjøtt og svineproduksjon.

Redusert bruk av kraftfôr i melkeproduksjonen og i kjøttproduksjonen fra drøvtyggere ser ut til å kunne være et viktig tiltak for å dempe produksjonen, redusere klimagassutslipp, gjøre oss mindre avhengige av importert kraftfôr, stimulere til økt bruk av grasareal i inn- og utmark, redusere behovet for nye store investeringer og bidra til å opprettholde en variert bruksstruktur.

●● Bønder som bruker mindre kraftfôr enn tildelt kvote og mer grovfôr skal premieres

Økt bruk av beite til drøvtyggere, og særlig hvis det kan kombineres med bedre dyrevelferd og reduserte tap på beite, vil bedre omdømmet til norsk husdyrhold og kunne gi markedsfordeler i form av økt prisuttak.

Areal i Norge som er godt egnet til å dyrke matvekster bør i større

grad utnyttes til det, og kraftfôr produsert på norsk korn bør i større grad brukes til svin og kylling, ikke til drøvtyggere. Dette vil styrke matvareberedskapen og stimulere til et sunnere kosthold og en mer miljøvennlig matproduksjon.

Nye trender i kostholdet er økende bruk av vegetarkost eller veganerkost, og dette er gjerne begrunna både med klima- og miljøhensyn og hensynet til dyrevelferd, som gjør at det oppleves som etisk uakseptabelt å holde husdyr for matproduksjon.

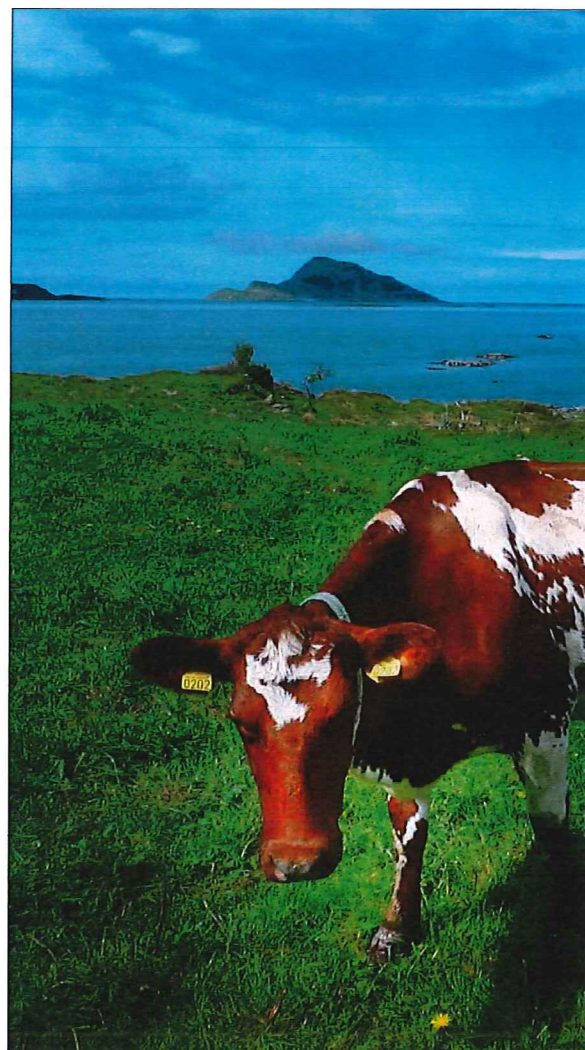
Kostholdsråda spriker veldig, mens noen forskere mener det er helseskadelig å spise for mye animalske produkter og særlig rødt kjøtt og melkeprodukter, er det også forskere som hevder det motsatte.

Det samme gjelder vurdering av klima- og miljøbelastning av ulike produksjoner og driftssystemer. En av hovedforfatterne i EAT-rapporten, professor Johan Rockström, sier i et intervju i Nationen at kutt i kjøttforbruket er nødvendig.

Han påpeker allikevel at dette ikke vil føre til en nedbygging av kjøttproduksjonen i Norge:

«Dette vil ikke føre til at man legger ned kjøttproduksjonen på noen måte som helst. Tvert imot. Jeg tror dette gir en støtte til et blandingsjordbruk som kombinerer vekstproduksjon, meieriproduksjon og kjøttproduksjon».

Vi vil slå et slag for mindre kraftfôrforbruk i norsk husdyrhold generelt, og til drøvtyggere spesielt. Drøvtyggere er enestående

på det viset at de kan utnytte gras og plantevekster som ikke er egnet til menneskemat.

Norge er et grasland. Grasland lagrer karbon.

Omlegging av kraftfôrpolitiken må skje gradvis for at det ikke skal ramme enkeltbønder på kort sikt. Det kan heller ikke skje for brå omlegging av føringa av husdyra. Så langt er det prisen på korn og kraftfôr og størrelsen på arealtilskuddet, husdyrtilskuddet og særskilte beitetilskudd som er diskutert, men dette har hittil bare økt kraftfôrrendelen.

Vi foreslår å utrede kraftfôrkvote som virkemiddel. Bønder som bruker mindre kraftfôr enn tildelt kvote og mer grovfôr skal premieres gjennom økte pristilskudd, husdyrtilskudd eller arealtilskudd, slik at de kommer mer gunstig ut økonomisk.

Detaljene i en slik ordning må utredes, men vi tenker at kraftfôrkvote tildeles det enkelte bruk med grunnlag i dyretall. Det må fastsettes en ny og lavere norm for kraftfôrandel for ulike produksjoner.

For melkeproduksjonen kan en f.eks. velge en mer moderat

●● **Politikerne har unngått å regulere fiber fordi de er redd for at dette vil hemme viljen til å investere i utbygging. Dette bør ingen være bekymret for, det er ingen som er uenige i at det skal være økonomisk lønnsomt å bygge infrastrukturen**

Eyvind Baadnes

KARBONFANGST: Kronikkforfatterne mener at det er kunnskapsløst at debatten om landbrukets ansvar for klimautslippene dreier seg om drøvtyggere og den biologiske prosessen i drøvtyggermagene. De vil i stedet slå et slag for mindre kraftfôrforbruk til drøvtyggere spesielt, og sørge for at mer av den produksjonen i større grad er basert på grovfôr og beitebruk. «Norge er et grasland. Grasland lagrer karbon», skriver de. ILLUSTRASJONSFOTO: KNUT ARNE AARSET

ytelse og rundt 30 % kraftfôrandel i forrasjonen, som utredet av forskere ved NMBU: «En utvikling med lavere kraftfôrforbruk og lavere melkeytelse per ku gir mest positivt bidrag til selvforsyning, økt utnyttelse av grovfôrressursene og reduksjon i klimagassutslipp.»

Vi har gjort beregninger for melkeproduksjon, sauekjøttproduksjon og storfekjøttproduksjon for å vise hvilke økonomiske utslag og omfordelinger vi får ved eventuell innføring av kraftfôrkvote.

Beregningene er gjort for 10–50 % kraftfôrreduksjon, og viser at det er overkommelig både teknisk og økonomisk å kompensere for mindre ytelse men større del av produksjonen på lokale grovfôrressurser gjennom en omfordeling av pristilskudd og arealtilskudd.

En mer moderat intensitet i melkeproduksjonen, en økning i antall melkekyr og en betydelig reduksjon i antall ammekyr, fordi vi legger opp til at melkeproduksjonen også forsyner oss med en stor andel av kjøttproduksjonen, vil bety

mindre kraftfôrandel og reduserte klimagassutslipp.

For storfekjøttproduksjonen er det også et tiltak å stimulere til lengre oppfôringstid og dermed mindre kraftfôrforbruk og mere grovfôr i tillegg til å stimulere kastratproduksjon og økt beitebruk.

Forslaget vil bidra til å opprettholde antall bruk og antall bønder og å holde kulturlandskapet i hevd og dermed øke beredskapen for sikker matforsyning.

KOMMUNIKASJON

Konkurranse i fibernettet, eller monopol?

Telenor varslet nylig at kobbernettet skal legges ned innen 2023. Med det legges et nett med regulert konkurranse ned. Kapasitetsbehovet til bedrifter og private har lenge passert det kobbernettet kan levere. Fiber er teknologisk overlegent. Markedet over kobbernettet har imidlertid hatt en viktig egenkap; det har vært reell konkurranse hvor netteier Telenor har vært regulert – og alle aktører i markedet har kunnet benytte kobbernettet til å levere sine tjenester.

Fiber er ikke regulert. Det er i dag i praksis et rent monopol hvor kun utbygger av fiberkablene har kunnet levere tjenester. I teorien er det fritt fram å bygge et konkurrerende fibernet, men i praksis er det ikke mulig å få lønnsomhet i et område hvis det er bygget fiber der fra før. Den som er først ute har i praksis fått monopol.

Personlig er jeg tilhenger av teknologiske skifter. Kobbernettet har hatt et langt liv, og er nå overmodent for en plass i historiebøkene. Det som imidlertid er langt mer problematisk er å bytte ut et marked med konkurranse med monopoler.

Politikerne har unngått å regulere fiber fordi de er redd for at dette vil hemme viljen til å investere i utbygging. Dette bør ingen være bekymret for, det er ingen som er uenige i at det skal være økonomisk lønnsomt å bygge infrastrukturen. Dette kan reguleres gjennom en nettleie slik vi i dag forvalter annen infrastruktur som har naturlige monopoler.

Forbrukerrådet har i mange år uttrykt sin bekymring, og har også vært en aktiv pådriver for å unngå tvungen bundling av f.eks. Internett og TV i samme pakke.

Det er i dag ikke lenger lov å kun tilby slike pakker, men siden prising ikke er underlagt regulering, omgår aktørene dette ved hjelp av kreative produktpakker.

Borettslagene har over mange år opplevd problemet på kroppen. OBOS har derfor i 2018 kjøpt OpenNet, og ambi-

sjonen er å la alle i OBOS være tilknyttet et åpent nett, hvor hver enkelt selv kan velge hvilken leverandør og tjenester de ønsker å benytte. EU har også begynt å rasle med reguleringsverdet, og har godkjent regulering av lokale bredbåndnett. Foreløpig har Nkom, som har det norske reguleringsansvaret, kun vært villig til å regulere de nasjonale aktørene.

I vårt område er det kraftselskapene Tafjord og Tussa som i hovedsak har bygget fibernet, og i praksis har monopol på tjenestene som leveres over disse nettene.

Eierne er i hovedsak kommunene, og det er politikerne som har mulighet til å bestemme hva som skal veie tyngst – maksimalt utbytte til eierne, eller fri konkurranse som sikrer de beste tjenestene?

Tiden er inne for å åpne fibernet. Mange av utbyggerne har alt hatt 10 til 15 år med monopol. Det bør vel holde?

EYVIND BAADNES

CEO, Administrator Systems AS, Ålesund

MULIGHETSMELDINGEN

Fritidskort for deltakelse

I regjeringsforhandlingene fikk KrF gjennomslag for et fritidskort. Kortet skal være for alle mellom seks og 18 år, og skal kunne brukes til å betale deltakeravgift på fritidsaktiviteter. Dette blir et viktig verktøy for inkludering til barns beste.

Å være utestengt fra fritidsaktiviteter kan for mange bety at en i praksis er utestengt fra fellesskapet og vennegjengen, noe som ikke er godt å oppleve. Alle skal ha samme mulighet til å delta. KrF i regjering arbeider nå med å finne gode praktiske løsninger for ordningen.

KrF mener det er viktig å finne ubyråkratisk løsning som både familien og frivilligheten synes er enkel.

Pengene er tenkt kanalisert gjennom Blå Kors, Røde kors og Redd barna. De tekniske løsninger er enda ikke på plass, men det vil bli mulig for kommunene å «fylle på» kortet til barn og unge i sin kommune.